

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN MIETINTÖ 1/2004 vp

Hallituksen esitys öljyn aiheuttamien pilaantumisvahinkojen kansainvälisen korvausrahaston perustamisesta vuonna 1992 tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen liittyvän vuoden 2003 pöytäkirjan hyväksymisestä sekä laeiksi pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta ja merilain 10 luvun 18 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 5 päivänä helmikuuta 2004 lähettänyt ympäristövaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen öljyn aiheuttamien pilaantumisvahinkojen kansainvälisen korvausrahaston perustamisesta vuonna 1992 tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen liittyvän vuoden 2003 pöytäkirjan hyväksymisestä sekä laeiksi pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta ja merilain 10 luvun 18 §:n muuttamisesta (HE 171/2003 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti liikenne- ja viestintävaliokunta on antanut asiasta lausun-

non (LiVL 2/2004 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Lolan Eriksson, liikenne- ja viestintäministeriö
- pääsihteeri Merja Huhtala, ympäristöministeriö
- yksikön päällikkö Kari Lampela, Suomen ympäristökeskus SYKE
- varatoimitusjohtaja Pekka Huttula, Öljy- ja Kaasualan Keskusliitto.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi vuonna 2003 tehdyn öljyn aiheuttamien pilaantumisvahinkojen kansainvälisen korvausrahaston perustamisesta vuonna 1992 tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen liittyvän pöytäkirjan. Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että edus-

kunta hyväksyisi lain pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta sekä lain merilain 10 luvun 18 §:n muuttamisesta.

Pöytäkirjalla perustetaan öljysäiliöalusten aiheuttamien öljyvahinkojen korvaamiseksi lisä-

rahasto täydentämään nykyistä kansainvälistä korvausjärjestelmää. Perusjärjestelmä muodostuu kahdesta yleissopimuksesta, aluksen omistajan vastuuta koskevasta yleissopimuksesta ja sitä täydentävästä kansainvälistä korvausrahastoa, IOPC-rahastoa, koskevasta yleissopimuksesta. Suomi on perusjärjestelmän yleissopimusten osapuoli.

Lisärahalasto vahvistaa merkittävästi vahingonkäräjijöiden asemaa ja mahdollistaa täyden korvauksen maksamisen myös suurissa öljyjonnettomuuksissa. Kansainvälisen korvausjärjestelmän korvauskatto nousee pöytäkirjaan liittyneissä valtioissa 250 miljoonasta eurosta 900 miljoonaan euroon. Öljyn vastaanottajat sopimusvaltioissa vastaavat rahaston kustannuksista. Maksuosuus määräytyy sopimusvaltioon vuositasolla tuodun öljyn määrän perusteella.

Pöytäkirja on jaetun toimivallan sopimus ja kuuluu eräiltä osin Euroopan yhteisön yksinomaisten toimivallan alaan. Euroopan unionin neuvoston antaman päätöksen mukaan tavoitteena on, että jäsenvaltiot ratifioisivat pöytäkirjan viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2004. Tarkoituksena on, että Suomi sen jälkeen kun ehdotetut lait on hyväksytty ja vahvistettu ratifioisi pöytäkirjan mainitun ajan puitteissa.

Lait on tarkoitus saattaa voimaan tasavallan presidentin ja valtioneuvoston asetuksilla samanaikaisesti kuin vuoden 2003 pöytäkirja tulee kansainvälisesti voimaan. Pöytäkirja tulee kansainvälisesti voimaan kolme kuukautta sen jälkeen, kun siihen on liittynyt kahdeksan valtiota, joiden yhteenlaskettu vastaanotetun maksuvelvoitteisen öljyn määrä vuositasolla on 450 miljoonaa tonnia. Arvioiden mukaan nämä edellytykset täyttyvät vuoden 2004 aikana.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää lakiesitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena ja puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä.

Lisärahalasto on pidettävä tarpeellisena, sillä viimeaikaiset Euroopassa tapahtuneet onnettomuudet (Erika ja Prestige) ovat osoittaneet vastuujärjestelmät riittämättömiksi. Turvallisuustyössä tapahtuneesta kehityksestä huolimatta suuronnettomuuksien sattumista ei voida pitää edes epätodennäköisenä. Laajamittaisesta, öljysäiliöaluksen aiheuttamasta öljyvahingosta aiheutuvia suoria vahinkoja ja tarpeellisia ympäristön ennallistamiskustannuksia ei voida ilman lisärahalastoä täysimääräisesti kattaa. Lisärahalaston avulla erityisesti ympäristön ennallistamisesta aiheutuvien kustannusten korvaamismahdollisuudet paranevat ratkaisevasti.

Ympäristövaliokunta korostaa, että lisärahalaston perustaminen on Suomen etujen mukaista erityisesti siksi, että Suomenlahden ja koko Itämeren öljynkuljetukset ovat lisääntyneet no-

peasti ja liikenne kasvaa lähitulevaisuudessa edelleen voimakkaasti osaltaan Venäjän öljy-satamien toiminnan tehostamisen ja uusien perustamisen vuoksi. Meriliikenteen turvallisuuden parantamiseksi tehtävästä työstä riippumatta riski vakavan onnettomuuden sattumisesta tai ulottumisesta Suomen vesialueelle kasvaa liikenteen määrän kasvaessa.

Valiokunta pitää myös kansainväliseen sopimukseen perustuvaa lisärahalastoä parempana ratkaisuna kuin aikaisemmin esillä ollutta Euroopan yhteisön laajuista, alueellista rahastoä. Kansainvälisen öljyvahinkovastuu- ja korvausjärjestelmän toiminnan ja uskottavuuden turvaaminen myös tulevaisuudessa on tärkeää. Kansainvälisellä järjestelmällä turvataan myös riittävä maksupohja alueellista ratkaisua paremmin. Uusi korvauskatto, noin 900 miljoonaa euroa, edellyttää rahastolta laajaa maksupohjaa. Kokonaisuuden kannalta olisi siksi erittäin tärkeää, että suuret öljyn tuojat kuten Japani, Australia ja Kanada liittyisivät sopimukseen mahdollisimman pian. Arvioiden mukaan tämä onkin todennäköistä.

Lisäraho on tarpeellinen, ja se tulee saada voimaan mahdollisimman pian. Järjestelmän perustarkoitus on turvata vahingonkärsijöille riittävä ja nopea korvauksen saanti. Lisärahoon perustaminen kuitenkin muuttaa laivanomistajien ja öljyn vastaanottajien välistä nykyistä tasapainoa tuntuvasti tilanteissa, joissa lisäraho aktivoituu. Koska vastuujärjestelmällä on myös ennaltaehkäisevä, alusturvallisuutta lisäävä vaikutus, on välttämätöntä kehittää kansainvälistä korvausten perusjärjestelmää siten, että rahoitustasapaino laivanomistajien ja öljyn tuojien välillä voidaan säilyttää kaikissa tilanteissa.

Valiokunta pitää laivanomistajien vastuuta koskevan CLC-sopimuksen uudistamista erityisen tarpeellisena ja katsoo, että Suomen tulee osallistua aktiivisesti tätä koskevaan työhön si-

ten, että jatkossakin ensisijainen vastuu öljyvahingosta on varustamolla.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella valiokunta ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy Lontoossa 16 päivänä toukokuuta 2003 tehdyn öljyn aiheuttamien pilaantumisvahinkojen kansainvälisen korvausrahoon perustamisesta vuonna 1992 tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen liittyvän vuoden 2003 pöytäkirjan siltä osin kuin pöytäkirja kuuluu Suomen toimivaltaan ja

että lakiehdotukset hyväksytään muutamattomina.

Helsingissä 5 päivänä maaliskuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Pentti Tiusanen /vas	Heikki A. Ollila /kok
jäs.	Susanna Haapoja /kesk	Eero Reijonen /kesk
	Hanna-Leena Hemming /kok	Säde Tahvanainen /sd
	Rakel Hiltunen /sd	Satu Taiveaho /sd
	Antti Kaikkonen /kesk	Unto Valpas /vas
	Kari Kärkkäinen /kd	Ahti Vielma /kok
	Mikaela Nylander /r	Pia Viitanen /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos.